

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	
Lietuvos knygos istorija ir istoriografija	Komunikacija ir informacija S 008	Komunikacijos	
Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS
Paskaitos		Konsultacijos	2 ECTS
Individualus	5 ECTS	seminarai	

Dalyko anotacija

Dalyko tikslas – siekiama ugdyti analitinį Lietuvos knygos istorijos pažinimą ir kritinį istoriografijos vertinimą remiantis skirtingomis teorinėmis priemonėmis.

Dalyko turinys

Lietuvos knygos istorijos objektas, kalbinė ir geografinė apibrėžtis, svarbiausios kategorijos. Sąvokos „Lietuvos knyga“ ir „lietuviška knyga“. Tyrimų problematikos laukas: rankraštinų ir spausdintinių knygų leidyba, gamyba, platinimas, saugojimas, naudojimas (skaitymas). Lietuvos knygos istorijos santykis su visuotine, Europos, nacionaline, regionine knygos istorija, knygos kultūra, spausdintinių ir rankraštinų medijų istorija, knygotyra. Lietuvos knygos istorijos šaltiniai. Lietuvos ir lietuviškosios knygos istorijos istoriografijos nuostatų kaita. Vokiečių, lenkų, baltarusių, lietuvių istoriografijos etapai ir tradicijos.

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (iki 1795 m.) rankraštinė ir spausdintinė knyga, periodinė spauda, knygynai, bibliotekos. Leidybos centrų formavimasis, leidybos ir platinimo sistemos genezė ir jos sankloda. Viseto universalumas ir etnokonfesinių bendrijų poreikiai ir jų sąlygoti informacijos apykaitos modeliai. Knygos ir skaitymo vaidmuo visuomenės raidai. Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos tyrėjų paradigmatai sprendimai, istoriografiniai vertinimai ir interpretacijos.

Rusijos imperijos valdymo (1795–1915) ir Vokietijos okupacijos (1915–1918) leidybos, spaudos ir bibliotekų raidos tyrimai. Svarbiausios spaudos politikos priemonės ir įtakos, prevencinė ir represinė cenzūra. Knygos ir spaudos vaidmuo modernėjančioje visuomenėje. Leidybos sistemos komercializacija ir profesionalizacija. Spaudos įtaka Lietuvos tautinių bendrijų mentalitetui ir tautinių idėjų sklaidai. Svarbiausi leidiniai ir jų informacinis, komunikacinis, politinis ir kultūrinis vaidmuo. Periodikos ir knygų leidybos sąveika. Spaudos draudimas ir tautinių bendrijų leidybos iniciatyvų ribojimai. Spaudos draudimo (1864–1904) laikotarpio leidybos repertuaro struktūra ir savitumai. Knygos raida legalaus tautinio sąjūdžio sąlygomis XX a. pradžioje. Asmeninės ir institucinės Lietuvos bibliotekos. Lenkijos, Lietuvos ir Baltarusijos tyrėjų istoriografiniai vertinimai ir interpretacijos.

Knygos vaidmuo nepriklausomos Lietuvos (1918–1940) švietimui, mokslui, kultūrai ir pilietinės visuomenės ugdymui. Einamosios spaudos statistika ir analitika. Bibliotekų sistemos monitoringas ir tyrimai. Spaudos laisvė ir kontrolė. Lietuvos Respublikoje susiformavę knygos tyrimų centrai. Vaclovo Biržiškos ir kitų retrospektyvieji bibliografijos ir knygos istorijos tyrimai. Vilniaus knygai ir bibliotekų raidai skirti istoriografiniai darbai. Lituanistiniai ir multikultūriniai tyrimų prioritetai.

Lietuvos knyga okupacijų (1941–1990) sąlygomis. Leidybos verslo transformacija į okupacinio režimo kontroliuojamą valstybinį leidybos sektorių. Lietuvos leidybos integracija Sovietų Sąjungos sistemoje. Pasipriešinimo (pogrindinė, nelegalioji, rezistencinė, savilaida) spauda. Visuomeninės minties sovietizacija, cenzūros ir rusifikacijos įtaka leidybai. Bibliotekų sistemos pertvarkymas, paskesnioji (represinė) cenzūra, skaitymo kontrolė. Masinės bibliofilijos reiškiny. Sovietinio modelio knygos istorijos tyrimų centrai ir tyrimų prioritetai. Komunikacijos ir

informacijos mokslų įtaka atkurtosios Lietuvos knygos istorijos tyrimams, pasiekimams ir perspektyvoms.

Mažosios Lietuvos Prūsijos valdymo metais (1547–1919) spauda. Lietuviškosios knygos vaidmuo bendroje Prūsijos valstybės leidybos sistemoje. Viseto struktūra ir kalbinė diferenciacija. Pirmieji knygos istorijos tyrimai. Mažosios Lietuvos lietuvių knygos funkcijų kaita formuojantis ir stiprėjant konstitucinei Vokietijos valstybei. Viseto sudėtis ir savitumai. Lietuviškos knygos raida Mažosios Lietuvos padalijimo sąlygomis 1919–1940 m. Knyga ir bibliotekos kaip lietuvių tautos tapatumo išlaikymo priemonė. Lietuviškos periodikos atsiradimas ir raida. Istoriografiniai prioritetai Lietuvos ir Vokietijos mokslininkų darbuose.

Lietuvių išeivių leidybinės iniciatyvos Vakarų Europoje (XIX a. – XX a. pr.). Lietuvių emigrantų Šiaurės ir Pietų Amerikoje leidybos ir knygų saugojimo centrai (archyvai, bibliotekos). Komerciniai ir kultūriniai leidybos prioritetai. Išeivijos spaudos ryšiai su Mažąja Lietuva ir Didžiąja aprūpinant lietuvius lietuviška spauda. Išeivijos knygos viseto struktūra ir savitumai. Išeivijoje ir Lietuvoje vykdomi išeivijos knygos, spaudos istorijos ir atminties institucijų raidos tyrimai.

Studijų metodai:

1. individualios konsultacijos su dalyką kuruojančiais dėstytojais;
2. individualus mokslinės literatūros studijavimas pagal dalyką kuruojančių dėstytojų suformuluotus klausimus.

Vertinimo metodai:

1. atsakymai raštu į egzamino metu užduotus klausimus;
2. diskusija žodžiu egzamino metu raštu atsakytų klausimų pagrindu.

Pagrindinė literatūra

Bibliotheca Litwana I: bibliologijos metraštis. Sud. Arvydas Pacevičius, Rasa Sperskienė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016. 568 p. ISBN 978-609-459-015-3

CICĖNIENĖ, Rima. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės rankraštinės knygos architektonika: vidinės sandaros raida. *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka*, 2013, [t.] 2009/2010, p. 11–25.

CICĖNIENĖ, Rima. Rankraštinė knyga – istorijos šaltinis: vieno LDK kodekso istorija. *Knygotyra*, 2014, t. 63, p. 99–128. DOI: <https://doi.org/10.15388/kn.v63i0.4007>

KAUNAS, Domas. *Mažosios Lietuvos knyga: lietuviškos knygos raida 1547–1940*. Vilnius: Baltos lankos, [1996]. 746 p. ISBN 9986-813-28-X

LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. *Kauno senoji knyga: raiška ir plėtotė 1843–1918 metais*. Vilniaus universitetas. Vilnius: Versus aureus, [2006]. 311, [1] p. ISBN 9955-699-32-9

MERKYS, Vytautas. *Knygnešių laikai, 1864–1904*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1994. 418, [3] p. ISBN 9986-09-018-0

MISIŪNAS, Remigijus. *Lietuvių išeivių knygų leidyba Vakarų Europoje 1945–1952 m.* Vilnius: Bonus animus, 2012. 303 p. ISBN 978-995-575-426-8

NARBUTIENĖ, Daiva. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos lotyniškoji knyga XV–XVII a.* Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004. 245, [1] p. ISBN 9955-475-83-8

NAVICKIENĖ, Aušra. *Besikeičianti knyga XIX amžiaus pirmosios pusės Lietuvoje: monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2010. 384 p. ISBN 978-9955-33-526-9

NAVICKIENĖ, Aušra. The Research of the History of the Book in Lithuania: Historical Evolution and Contemporary Status. *Library History*, 2008, vol. 3, p. 189–199.

PACEVIČIUS, Arvydas. Nuo kolegijos iki akademijos: bibliotekos įkūrimas ir raida (1570–1802); Vilniaus universiteto bibliotekos rinkiniai 1803–1832; Vilniaus universiteto bibliotekos suskaldymas ir išdalijimas. Iš *Alma Mater Vilnensis: Vilniaus universiteto turtai istorijos skersvėjuose (XVI–XXI amžiai): kolektyvinė monografija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2016, p. 1–36; 36–103; 249–254. ISBN 978-609-459-833-3

PACEVIČIUS, Arvydas. *Vienuolynų bibliotekos Lietuvoje 1795–1864 metais: dingęs knygos pasaulis*. Vilnius: Versus Aureus, 2005. 311 p. ISBN 9955-601-79-5

PACEVIČIUS, Arvydas. <i>Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės bibliotekos: tipologija, organizacinė struktūra, komplektavimo strategijos: mokomasis leidinys</i> . Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2006. 69 p. ISBN 9986-19-900-X			
PETREIKIS, Tomas. Profesionalioji lietuvių periodika: leidybos ir raidos 1823–1940 m. istorija. Iš <i>Lietuvos bibliografija. Serija B, Periodiniai leidiniai lietuvių kalba, 1823–1940 = Lithuanian Serials 1823–1940</i> . D. 1: Poligrafiniu būdu spausdinti leidiniai. K. 1: A–N. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2018, p. 15–47. ISBN 978-609-405-172-9			
STONIENĖ, Vanda. <i>Lietuvos knyga ir visuomenė: nuo spaudos draudimo iki nepriklausomybės atkūrimo, 1864–1990</i> . Vilnius: Versis aureus, 2006. 128 p. ISBN 995-56-9914-0			
ZAVECKIENĖ, Žiedūnė. <i>Jaunimas istorijos skersvėjuose: Lietuvos jaunimo spauda 1918–1940 metais</i> . Vilnius: Akademinė leidyba: Vilniaus universiteto leidykla, 2018. 343, [1] p. ISBN 978-9955-33-728-7			
Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Pedag. vardas	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Domas Kaunas	Habil. dr.	Prof.	KAUNAS, Domas; REKAŠIŪTĖ, Kotryna; STRUNGYTĖ-LIUGIENĖ, Inga. Zur geistigen Bildung, Schrift- und Buchkultur der Angehörigen der Gemeinschaftsbewegung Preußisch-Litauens // <i>Annaberger Annalen über Litauen und deutsch-litauische Beziehungen</i> , 2019, nr. 27, p. 26–61. Prieiga internetu: http://annaberger-annalen.de/jahrbuch/2019/5_Surinkimininkai_AA27.pdf
			<i>Aš esu Etmės Evė. Ieva Simonaitytė amžininkų liudijimuose: simonaitistikos šaltinių publikacija. Liudijimus užrašė, rinkinį sudarė ir parengė leisti Domas Kaunas. Antroji laida. Vilnius: Vilniaus universiteto laida, 2019. 332 p. ISBN 978-609-07-0102-7</i>
			KAUNAS, Domas. Kristupas Sturys (Christoph Sturies) Preußisch-litauischer Pfarrer zwischen Amt und nationaler Identität. <i>Annaberger Annalen über Litauen und deutsch-litauische Beziehungen</i> . Bonn: Annaberger Annalen. 2018, nr. 26, p. 184–206. Prieiga internetu: https://www.lituanistika.lt/content/78965
			KAUNAS, Domas. Adamo Honory'io Kirkoro knygų leidyba lietuvių kalba Rusijos imperijos įvesto lietuviškosios spaudos draudimo laikais. <i>Knygotyra</i> . 2018, t. 71, p. 71–102. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2018.71.4

			KAUNAS, Domas. Rašytojos Ievos Simonaitytės 120-metis: atmintis, paveldas ir komunikacija. <i>Knygotyra</i> , 2018, t. 70, p. 219–261. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2018.70.11816
Remigijus Misiūnas	Dr.	Prof.	MISIŪNAS, Remigijus. Europoje išleisti lietuviški ir lituanistiniai leidiniai JAV lietuvių spaudoje (iki 1904 m.). <i>Knygotyra</i> , 2019, t. 72, p. 206–232. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2019.72.26
			MISIŪNAS, Remigijus. Mažos ir vidutinės knygų leidyklos šiuolaikinėje Lietuvos knygų leidybos struktūroje. <i>Knygotyra</i> , 2018, t. 71, p. 7–30. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2018.71.1
			MISIŪNAS, Remigijus. Išeivijos bibliotekų ir skaitymo klausimai JAV lietuvių periodikoje (iki 1904 m.). <i>Knygotyra</i> , 2018, t. 70, p. 94–124.
			MISIŪNAS, Remigijus. JAV lietuvių švietimo, savišvietos ir skaitymo klausimai išeivijos periodikoje (iki 1904 m.). <i>Knygotyra</i> , 2017, t. 69, p. 42–83. DOI: https://doi.org/10.15388/kn.v69i0.10941
			MISIŪNAS, Remigijus. Lietuvių išeivių leidyba Jungtinėse Amerikos Valstijose XIX a. pabaigoje–XX a. viduryje: adresato problema. <i>Knygotyra</i> , 2016, t. 67, p. 23–44. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.67.10175
Aušra Navickienė	Dr.	Prof.	NAVICKIENĖ, Aušra. Eduardas Volteris ir XX a. pradžios knygos mokslo institucionalizacija. <i>Knygotyra</i> , 2019, t. 73, p. 230–263. DOI: 10.15388/Knygotyra.2019.73.39
			NAVICKIENĖ, Aušra. Publishing in national languages in the 19th century: the case of the Baltic region. Iš <i>Kultura książki w humanistyce współczesnej</i> . Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2018, p. 163–173. ISBN 978-832-293-596-5
			NAVICKIENĖ, Aušra. Формирование наук о книге и Виленский университет в первой трети XIX в. Iš <i>Беларуская кніга ў кантэксте сусветнай кніжнай культуры. Вып. 7. Нараджэнне кнігазнаўчай думкі і паўстанне навукі пра кнігу: vitae</i>

			<p>parallelae: зб. навук. прац, прысвеч. 500-годдзю беларускага кнігадрукавання. Склад. Л. І. Доўнар, Т. А. Самайлюк. Мінск: БДУКМ, 2017, р. 52–74. ISBN 978-9855-22194-5</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra. Joachimias Lelewelis ir jo Dvejetas bibliografinių knygų. Iš LELEWELIS, Joachimias. <i>Dvejetas bibliografinių knygų</i>. T. 3: Studija ir anotuota asmenvardžių rodyklė. Studijos autorė Aušra Navickienė. Vilnius: Versus Aureus, 2016, p. 13–114, 475–484. ISBN 978-9955-34-340-0</p> <p>NAVICKIENĖ, Aušra. “Contrafaction” in Lithuanian book publishing in the first two-thirds of the nineteenth century: The publication of Apej brostwą blaivystes. <i>Lingua Franca: The History of the Book in Translation</i> [interaktyvus], 2016, issue 2 (Eastern Europe and the Baltic States), [p. 1–18]. Prieiga internetu: http://www.sharpweb.org/main/wp-content/uploads/2016/06/Navickiene_Paper.pdf.</p>
Arvydas Pacevičius	Dr.	Prof.	<p>PACEVIČIUS, Arvydas. Germans and the “New Enlightenment“, 1792–1832: The Case of Vilnius University Library. Iš <i>Baltisch-deutsche Kulturbeziehungen vom 16. bis 19. Jahrhundert</i>. Band II: <i>Zwischen Aufklärung und nationalem Erwachen</i>. Heidelberg: Universitätsverlag Winter GmbH Heidelberg, 2019, p. 69–88. ISBN 978-38253-6-881-4</p> <p>PACEVIČIUS, Arvydas. Mokslinė komunikacija Vilniaus universitete 1823–1832 metais (remiantis Vilniaus universiteto bibliotekos dienynu). Iš <i>Vilniaus universitetas: tradicijų tąsa, pertrūkiai ir išradimai</i>: 2018 m. balandžio 6 d. vykusios konferencijos pranešimų pagrindu parengti straipsniai: Vilniaus universiteto leidykla, 2018, p. 27–55. ISBN 978-6090-70-041-9</p> <p>PACEVIČIUS, Arvydas. Cultural relations between Dünaburg and Vilnius in the second half of the 18th century – beginning of the 19th century: the case of Jesuit book collections. Iš <i>Vēsture: avoti un cilvēki</i>, 2018, t. 21, p. 286–293. Prieinama internetu: https://du.lv/wp-content/uploads/2018/01/Vesture_XXI_2018_internets.pdf</p> <p>PACEVIČIUS, Arvydas. Dar carski z 1829 r.</p>

			<p>– książki Uniwersytetu Wileńskiego przekazane Bibliotece Abowskiej w Helsinkach. Iš <i>Z badań nad książką i księgozbiorami historycznymi</i>. Tom specjalny: Polonika w zbiorach obcych. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA. 2017, p. 121–138. Prieinama internetu: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-7a17233f-e534-42a6-b7f8-775469773895/c/121-138_Pacevicius.pdf</p> <p>PACEVIČIUS, Arvydas; NAVICKIENĖ, Aušra. Dokumentas apie pasirengimą knygos mokslų studijoms Vilniaus universitete ir bibliotekos komplektavimo strategijas pirmaisiais XIX a. dešimtmečiais. <i>Knygotyra</i>, 2017, t. 69, p. 216–252. DOI: https://doi.org/10.15388/kn.v69i0.10959</p>
Rima Cicėnienė	Dr.	Asist.	<p>CICĖNIENĖ, Rima. LMAVB informacijos išteklių fondo valdymas: tradicija, ypatybės, problemos ir perspektyvos. <i>Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka</i>, 2020, t. 9, p. 145–181.</p> <p>CICĖNIENĖ, Rima. Rankraščių ir spausdintinių LDK XVI a. – XVII a. knygų pasaulis: sąsajos ir sankirtos. <i>Knygotyra</i>, 2017, t. 68, p. 7–37. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.68.10714</p> <p>CICĖNIENĖ, Rima. Rankraštinė Jano Hevelijaus Selenografija Vilniuje. <i>Knygotyra</i>, 2019, t. 72, p. 34–61. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2019.72.20</p> <p>ЦИЦЕНЕНЕ, Рима. Традиции письменности Великого Княжества Литовского до начала 16 века. Iš <i>Францыск Скарына: асоба, дзейнасць, спадчына</i>. Мінск, 2017, p. 12–26. ISBN 978-98-5082-151-5</p> <p>CICĖNIENĖ, Rima. <i>Atminimų sodai: albumistikos etiudai</i>, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos <i>album amicorum</i> katalogas. Parengė Rima Cicėnienė, Reda Griškaitė. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, 2016, p. 595–757. ISBN 978-9986-498-69-8</p>
Tomas Petreikis	Dr.	Doc.	<p>PETREIKIS, Tomas; DAPKIEVICZ, Jolanta. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lenkų kalba XVI a. antroje pusėje. Iš <i>XVI a. Lietuvos knygos lenkų kalba: kontrolinis sąrašas; mokslo studija; XVII-XVII a.</i></p>

		<p><i>taisymai ir papildymai</i>. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2020, p. 18–59. ISBN 978-609-405-206-4</p> <p>PETREIKIS, Tomas. Tarptautinių daugiakalbių lietuviškųjų periodinių leidinių leidyba (1904–1940). <i>Knygotyra</i>, 2019, t. 72, p. 233–254. DOI: https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2019.72.27</p> <p>PETREIKIS, Tomas. Šiaulių leidėjų patirtys atgavus lietuvišką spaudą (1904–1915 metais). Iš <i>Spauda ir leidyba lietuvių tautos istorijoje: vardai, idėjos, darbai, įvykiai: mokslo straipsnių rinkinys</i>. Šiauliai, 2019, p. 37–74. ISBN 978-609-8237-05-4</p> <p>PETREIKIS, Tomas. Profesionalioji lietuvių periodika: leidybos ir raidos 1823–1940 m. istorija. Iš <i>Lietuvos bibliografija. Serija B, Periodiniai leidiniai lietuvių kalba, 1823–1940 = Lithuanian Serials 1823–1940</i>. D. 1: <i>Poligrafiniu būdu spausdinti leidiniai</i>. K. 1: <i>A–N</i>. Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2018, p. 15–47. ISBN 978-609-405-172-9</p> <p>PETREIKIS, Tomas. Aukštaitijos knygos kultūros tyrimų metmenys. Iš <i>Egodokumentika Aukštaitijos knygos kultūros kontekste</i>. Vilnius, 2018, p. 15–32. Prieiga internetu: http://www.zurnalai.vu.lt/bibliotheca-lituana/article/view/11764</p> <p>PETREIKIS, Tomas. Regionalizmo raiška šiuolaikinėje Lietuvos knygų leidyboje: tarminės knygos. <i>Knygotyra</i>, 2016, t. 66, p. 213–230. DOI: https://doi.org/10.15388/kn.v66i0.10025</p>
<p>Patvirtinta Socialinių mokslų srities Komunikacijos ir informacijos krypties Doktorantūros komitete 2021 m. vasario 15 d., protokolo Nr. (4.10) 160000-KT-42</p>		
<p>Komiteto pirmininkė prof. dr. Aušra Navickienė</p>		